Štev. 4. V Ljubljani, 28. januarja 1920. Leto LX.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Za celo leto velja . . 30·— K
Za pol leta . . 15·— „
Za četrt leta . . . 7·50 „
Posamezna številka po 60 vin.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . 90 vin.
„ „ „ dvakrat . . 80 „
„ „ „ trikrat . . 50 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljsk. Tovariša v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.
Poštni čekovni urad št. 11.197.
Reklamacije so proste poštnine.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin za vsako petit-vrsto. Prilogi stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva štev. 312.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Proti možem starega režima in starega duha!

Naša nova država SHS je krščena za „demokraško". Če je pa v resnici demokraška, bomo razvideli šele iz dejanj in iz postopanja njenih vlad: če one in možje na njih prav umevajo umetnost demokraškega vladanja in postopanja z ljudmi!

Moment, v katerem se bo presojal v tem oziru resort ministrstva in poverjeništev za uk, je nastopil sedaj, ko bo predložen načrt za nov šolski zakon.

Demokratizem tudi zahteva, da o tako važnem zakonu niti ne sklepa sama vlada in parlament, temveč je pri tako vplivnem zakonu upravičena izrekati svoje mnenje vsa naša javnost in je sklepanje o končnoveljavnih zakonitih določilih tega zakona le naloga našega ljudskega zastopstva.

V šolski organizaciji, izvedeni na podlagi šolskega zakona, pa leži temelj in prvi pogoj za demokraško obliko in ureditev šolstva.

Radikalno je pomesti z dosedanjim birokratizmom, in pasti morajo vsi birokraški predsodki pri reševanju posameznih vprašanj, ki bi se opravičevali z enakim postopanjem v preteklosti in sklicevali na avstrijske zakone in odredbe.

Vsako vprašanje je reševati z ozirom na pravičnost in ne oziraje se na postopanje v preteklosti, na birokraške pomisleke in zapreke; upoštevati je pri mnogih vprašanje izrednih sedanjih razmer; krivice iz preteklosti je brezobzirno poravnati; postavljati se je na stališče pravice in vedno upoštevati željo prosilca in njegove koristi: ker od sedaj je korist naših poedincev tudi korist in udobnost naroda.

V naših pisarnicah naj izginejo prejšnje manire in prejšnji duh, in kjer to ni mogoče brez padca posameznih mož, naj padejo tudi ti možje.

Stari sistem in duh mora pasti!

Velja naj načelo, da se nikomur ne deli več (po avstrijsko) miloščin, temveč, da se v pisarnicah dele državljanom edino njihove pravice. Zato ni tajnosti, ampak sme vsakdo vedeti, kaj se godi v državnih pisarnicah, sme vedeti kaj se godi v šolskih korporacijah in o čem se razpravlja v šolskih zastopih.

Eni avstrijski maniri se moramo izogniti in jo moramo odpraviti, tej namreč, da se iz resorta odredbenim potom obide zakonite določbe, sklepe in načela šolskih zastopnikov ali izvoljencev.

V Avstriji nam je bila narodna ravnopravnost in so nam bile narodne pravice v zakonih zajamčene, a so nam jih vzeli z raznimi odredbami iz resorta. Principi in načela naj bodo izraženi v zakonu, in odredbe naj bodo le izvršitev in izpolnjevanje teh načel. Vsako načelno vprašanje naj se pa reši le v sporazumu z mnenjem večine prizadetih strank — proti njihovi volji pa nikdar!

Tako mi razumemo odpravo birokratizma in uvedbo demokraškega vladanja!

Moderni nazori o organizaciji in reorganizaciji šolstva bodo pri nas še potrebovali bojev in borbe, preden si bodo priborili veljavo in upoštevanje. Otresti se je treba sprva še avstrijskega duha in nazorov, ki še globoko koreninijo v merodajnih vrstah.

Naša svoboda je bila priborjena doma še s premalimi žrtvami in še prelahkim potom. Prehod je bil premalo izrazit in prelahak. Potreba bi bilo domače socialne revolucije, ki bi zasekala globok prepad med staro Avstrijo in med sedanjostjo, **ki bi privedla radikalne elemente v šolski upravi do popolne veljave, kateri bi brezobzirno pomedli z vsem zastarelim.** Z radikalnimi možmi bi morali z vso elementarno silo zavladati novi, moderni nazori!

Tako bo pa potreba še borbe, in pasti bo moral med nami še marsikateri „Avstrijec" po duhu in svojem delu v uradu, preden poderemo do popolnosti sistem prejšnjega vladanja.

Brezobzirno bo potreba nastopiti zoper vsakogar, ki se iz konservativnosti ne more otresti starega duha in ki se bo upiral novim nazorom. Osebe so pri nas še vedno, s katerimi se je ugnezdil stari duh v našo upravo, ker so znale te osebe zasesti najvažnejša vplivna mesta, na katerih hočejo sedaj vladati — preziraje „podrejeno" večino.

Proč z vsem, kar diši po avstrijsko, to bodi geslo za našo bodočnost!

Pretvoritev učit. društev v Franciji v sindikat.

Zveza francoskega učiteljstva „La Fédération des amicales d'Instituteurs et institutrices", ki šteje 120.000 organiziranih učiteljev in učiteljic, je septembra meseca p. l. sklepala o tem, da se preosnuje na popolnoma sindikalni podlagi in spoji z glavnim sindikatom uradništva. A to se ni še izvršilo.

Zaradi tega je bil sklican še en kongres zastopnikov zveze vseh društev dne 27. decembra p. l., na katerem se je ponovno razpravljalo o tem vprašanju. Toda sedaj ni bilo več važno vprašanje pretvoritve Udruženja v sindikat, ker so se za to zedinili že prej vsi zastopniki, temveč se je razpravljalo le o principu učiteljskega sindikata k sindikatu uradništva. Končno so po dolgi debati bili sprejeti — s 154 glasovi proti 50 glasovom in 34 neglasujočim — sledeči predlogi:

1. da se Udruženje pretvori v sindikat najpozneje do 1. marca 1920;
2. da se poizkusi doseči sporazum in združenje tudi z učiteljskim sindikatom, ki je že dosedaj obstojal (a ni bil včlanjen v Udruženju);
3. vzdrži se dosedanji pripravljalni odbor v Franciji do novega kongresa, ki se ima vršiti o Veliki noči, in ki naj odloča o tem: ako se Udruženje spoji z glavnim sindikatom uradništva ali ne?

DRAGO HUDE:

Stališče črnogorskega učiteljstva napram načrtu šolskega zakona.

Dne 8. in 9. novembra 1919 je imelo „učiteljsko udruženje Cetinjskog okružja" izvanredno sejo, na kateri je zavzelo stališče napram novemu načrtu šolskega zakona od prosvetnega odbora. To svoje stališče je objavljeno v 46 strani broječi brošuri **„Pregled (ocjena, izmjene i dopune) učiteljskog udruženja Cetinjskog okruga".**

Že meseca septembra l. l. sem v „Učit. Tovarišu" poudaril, da je načrt prosvetnega odbora za nekatere pokrajine naše domovine toliko previsok, kolikor je za druge prenizek, zato se ne čudimo, da v stališču črnogorskega učiteljstva ne najdemo nikakršnih ugovorov proti tem glavnim napakam novega načrta, in sicer proti:

1. krajnim šolskim svetom,
2. ponavljalni šoli in
3. slavnostim koncem šolskega leta.

Črnogorsko učiteljstvo v početku brošure mnogo hvali prosvetni odbor trdeč, da je to „djelo pravednog rada i plod pravde . . ." in dalje: „Državnik, koji je radio na ovom projektu, rukovodjen je bio najsavesnijim idejama, iz kojih provisuje u osnovici samo pravda . . .", kajti črnogorski tovariši, kakor tudi mi vsi, uvidijo najglavnejši napredek šolstva in učiteljstva, da se dajo učiteljstvu tiste gmotne pravice, kakor ostalemu drž. uradništvu.

S stališča gmotnega izboljšanja razumemo hvalo in odobravanje črnogorskega učiteljstva za načrt prosvetnega odbora.

Ako bi črnogorski učitelji danes zavzemali svoje stališče, gotovo ne bi pisali kakor beremo v tej brošuri: „. . . . Mora se priznati i to, da je ovaj projekt plod najnaprednijih i najsavremenijih državnika, koje je rukovodila najplemeniteja i najpatriotskija namjera riješenja jednog tako važnog pitanja i to na savremenoj osnovi, čime bi spasli stalež od partijskih trzavica, a posvetili ga izključivo službi svoga naroda," in zopet dalje: „Ako taj isti državnik bude toliko moćan i uvidjevan, da na temelju načela pravde, kojima diše ovaj projekt, reguliše sadanje činovničke plate, riješiće legalnim putem najteži problem unutrašnje politike . . .", kajti naša najnovejša izkušnja nas uči, da ta „najsavremeniji državnik" nima toliko moči, da bi nas **samo uvrstil med drž. uradnike.**

LISTEK

ANTON SKALA:

Šolski list

I., II. in III. stopnja.

Štev. I., uredila L. Černej, Andr. Rapè in Pavel Flerè.

Ko so minevale letos božične počitnice, je izšel »Šolski list«. Razveselili smo se ga vsi, tako učitelji kot otroci in gotovo tudi starši, da bodo že enkrat njih ljubljenci tudi s knjigo in ne le z zvezki hodili v šolo. Križ je bil doslej, ker kdor ni hotel uporabljati prejšnjih šoskih knjig, si je sam moral pomagati. Zdaj pa smo se oddahnili vsi. »Šolski list« leži pred nami kar stopnjevaje: prva, druga in tretja stopnja. Nam je olajšano pripravljanje, poučevanje, otrokom pa razumevanje in učenje.

Kar po vrsti sem si ga ogledal, razgrnil sem vsa tri kazala, da mi vani pogled odpro. Prva stopnja ni razdeljena; drug za drugim, brez presledka se vrsti 66 berilnih sestavkov Ker je pri vsakem sestavku tudi ime sestavljalca, mi priča ta stopnja o izvanredni plodovitosti L. Černeja: 31 do 66. Pogledam, kdo je to stopnjo uredil; takoj se mi je razjasnilo in razumel sem težak položaj urednika. Z listom se je bilo treba podvizati, snovi je primanjkovalo in urednik si je sam pomagal, kakor je običaj tudi pri mnogih drugih listih.

Druga stopnja je razdeljena na šest delov, ki jih je urednik tiho zaznamoval z rimskimi številkami od I. do VI. V notranjosti pa nosi ta stopnja napise: Prvi del itd. — Tudi tretja stopnja je razdeljena na šest delov. Ti deli so na platnicah imenovani: I. Etični del, II. Higijena, III. Prirodopis, IV. Prirodoslovje, V. Zemljepis, VI. Zgodovina. V notranjosti pa tudi ta stopnja nosi le napise: Prvi del itd. Ta način predelavanja snovi je gotovo še prehoden. Iz teh prvih številk posnamem namreč, da še ni določeno, katera imena bodo nosili posamezni deli v novih šolskih knjigah. Urednika II. in III. stopnje sta imela več sotrudnikov, o tem pričajo imena pod sestavki, ki jih je v II. stopnji 90, v III. pa 65. Sestavki v vseh treh stopnjah so z malo izjemo plod učiteljstva. Od neučiteljev sem našel Otona Župančiča v I. stopnji enkrat, v II. stopnji šestkrat, v III. stopnji štirikrat, med tem šestkrat kot ugankarja. Poleg imenovanega sem našel po enkrat ali dvakrat: Drag. Ketteja, Simona Jenka, Simona Gregorčiča, Ivana Cankarja, A. Medveda, Fr. Levstika, A. Aškerca, J. Stritarja, L. Pesjakovo, J. Jurčiča pa sem poslušal, kako pripoveduje v II. stopnji o »Trgatvi«, Dolenjcu, v III. stopnji pa vinogradnemu Slovencu. Za moje otroke bi zadostovalo kar je v III. stopnji.

Kako začenjajo te stopnje? Prva stopnja z lepim naukom: »Boga ne pozabi«, ta nauk je kakor lučica v prsih in če pregreha to lučico zaduši »tedaj so še dnevi, kot temne noči!« Še lepše začne druga stopnja: »Čuj, mladina, svete moje:« ... »Molitev za slovanski rod« je pa premalo goreča in tako čudno modro izveni, da dvomim, če jo bo kdo molil. Na 6. strani te stopnje je boljši začetek.

Tretja stopnja začne dobro.

Kaj obravnavajo posamezne stopnje? Prva stopnja vse vprek, najrajša pa se drži domačih živali. Kljub temu, da je mnogo, ni mnogo; vendar pa s tem lahko dosežemo, da se otroci nauče dobro čitati, pripovedovati in dobe pojm o prostem spisju.

Druga stopnja je srečnejša. Je boljše čtivo in več izbire. Če napišem boljše čtivo, mislim, da so sestavki naravno pripovedovani, in ni na njih opaziti, da so nalašč otrokom prikrojeni. — Treba pa bo za 2. štev. te stopnje izbrati živahnejše sestavke iz prirodopisa in prirodoslovja.

Tretja stopnja je brez dvoma najboljša. Ta stopnja posveča II. del higijeni. To je nov del, ki ga v dosedanjih berilih in čitankah nisem našel. Gotovo bo ta del v naslednjih številkah obsežnejši. Šolski zdravniki bodo tudi radi kaj prispevali. V tem delu je tudi »Balada o sv. Martinu«; moje mnenje je, da bi to balado lahko obsegal etični del. Zemljepisni in zgodovinski del je v prvi številki II. in III. stopnje še nekako splošen. Za sedaj je bilo to potrebno, gotovo pa nas bo ta del v prihodnjih številkah podrobneje seznanjal z našo ožjo domovino ter nam pripovedoval o sončni Goriški, o tožni Istri in lepi Vipavski dolini.

Vse tri stopnje končajo z »Lepo našo domovino« in »Narodno himno«.

Ko sem pregledal vse tri stopnje, se mi je zazdelo, da je prehod s I. na II. stopnjo občutnejši, ko z II. na III. Ali je potrebno, da se prehod z ene stopnje na drugo občuti? Moje mnenje je, da čim bolj se ga oblaži, tem laže je otrokom. V III. stopnji sem čital »Spomin na Prešerna«. Tega sem se zelo razveselil, kajti prepričan sem, da nam bodo naslednje številke, a ne samo III. stopnje, prinesle

Črnogorski učitelji opominjajo dalje domovino na razne v boljševizem vodeče razmere, ki še sedaj vladajo, namreč, da imajo nekateri priviligirani delavci in državni nastavljenci z ljudsk-šolsko izobrazbo letne plače od 3500—4000 din., medtem ko imajo učitelji temeljne plače . . . (iz sramote nočemo navesti!)

Med drugimi izpremembami, katere je črnogorsko učiteljstvo predlagalo, navajam le nekaj važnejših:

Otvoritev šol zahtevajo povsod tam, kjer se nahaja v premeru 4 km 35 otrok (projekt: 40) in to zaradi goratih in težko prestopnih krajev v Črni gori.

Črnogorci se dalje zadovoljujejo in priporočajo, da zida in popravlja šole občina, kakor tudi, da daje kurjavo učiteljstvu in šoli. Zahtevajo tudi, da morajo občine v teku 5 let sezidati stanovanja učiteljstvu, kjer jih še ni. Dokler pa učiteljstvo nima stanovanja v naravi, dobiva stanarino od države zaeno s plačo. Stanarino določa posebna komisija po draginji v kraju službovanja. Stanovanje mora imeti najmanj 2 sobi, kuhinjo in pritikline

Priporočajo med drugim tudi nerazdeljen poldnevni pouk, kajti praksa je pokazala v Črni gori, da uspeh najbolj odgovarja temu načinu. Na ta način pridobi učiteljstvo dovolj časa za pripravo in popravljanje šolskih izdelkov, otroci pa za pomaganje pri domačem poslu.

Predlagajo, da prično šolo obiskovati dečki s 7, deklice pa s 6. letom, češ, da so deklice prej razvite kot dečki. Zahtevajo, da pregleda zdravnik vsako šolo dvakrat na leto in sicer v septembru in marcu.

Na tej seji so dalje stavili zahtevo, da se more učitelj z ozirom na težavno učiteljsko delo upokojiti po svoji prošnji v 26. letu s pravico, ki mu pripada po teh letih, kajti to bo vsak priznal, ni enako delati s pljučmi ali pa z rokami v pisarni.

Pri nameščanju učiteljstva se mora ozirati razen na službena leta in kvalifikacijo tudi na rodbinske potrebe (dokler te trajajo).

Število tedenskih ur zmanjšujejo, in sicer naj ima voditelj 18 ur manj toliko ur, kolikor je na šoli učiteljstva, za ostalo učiteljstvo pa določajo po 24 ur tedensko.

V „objašnjenju" utemeljujejo ta svoj predlog s sledečim:

„Radni časovi (ure) u učionici, punoj prašine među 50 djece, gdje je nežan vazduh (slab zrak), a pri tom stalno raditi s organom pluća, nije to isto što i pisati, računati, čitati ili drugo slično tome raditi u kancelariji činovničkoj", zato bi bilo neprimerno učitelju nalagati isto toliko ur kakor uradnikom.

Glede nadzorovanja so mnenja, da naj nadzornik dvakrat na leto pregleda učiteljevo delo in sicer pri definitivnih administrativno, pri onih brez učiteljskega izpita pa instruktivno. Nadzornik naj sporoča o nadzorovanju predpostavljenim šolskim oblastim samo z ozirom na povoljen ali nepovoljen uspeh, toda brez ocenilnih redov.

Potemtakem v projektu zamišljeni kvalifikacijski listi odpadejo.

Črnogorsko učiteljsko udruženje je bilo radi tega proti redovom, ker se učiteljstvo s temi razlikuje od drugih stanov, kajti nikjer sicer ne najdeš redovanja uradnikov. In če položimo praktični izpit vendar ne bomo trpeli še instruktivnega nadzorovanja.

Koncem konca pa predlagajo kot 83. člen „projekta":

Stalnim učiteljem-cam, ki so v službi in imajo srednješolsko predizobrazbo se določajo povišice, doklade in plača sorazmerno z državnimi uradniki z enako predizobrazbo.

* * *

Kakor črnogorski tovariši, smo tudi mi pričakovali po preobratu polni optimizma in idealizma boljših časov, toda kakor že tolikokrat v Avstriji, smo tudi tu doživeli razočaranje. Dokler nas rabijo pri svojih namenih, nam obljubujejo vsemogoče, in ko zahtevamo dejanja, se zvijajo. Razen Ljube Davidovića in par drugih nihče več od beograjske gospode ne shača potrebe in važnosti našega stanu. Smatrajo nas za ljudi vredne preziranja.

Ali združimo se in zakričimo na kosmata ušesa, da sta šola in učiteljstvo glavni temeljni faktor domovine. Mi smo oni, ki moralno držimo pokoncu domovino; ne militarizem, ne kapitalizem in ne drugi -izmi ji ne morejo dati med svetom stalnega ugleda, le šola, ki izobrazuje najširše sloje, ki širi prosveto v najoddaljenejšo vas, v selo, kamor ni še stopila noga drugih uradnikov; v zaselje v Srbiji in Črni gori, kamor se ne pride ne z vožnjo ne z ježo, ampak samo po kozjih stezah; dviga narod, ga izobrazuje, uči in vodi in daje domovini na ta način materijal, na katerega se more opreti v svetovni politiki.

Že eno leto gleda ves svet na zadržanje ljudskih mas po vseh državah, in izkušnja uči, da razumejo le tisti narodi narodno disciplino, katere vodi šola in kateri zajemajo svoje moralne sile iz dobrega in gosto zamreženega šolstva.

Žalibog moramo konštatirati, da voditelji prosvete v Beogradu ne razumejo duha časa, zato se nas poskušajo otepati: ali ne podajmo se, močni smo in močnejši bomo vsak dan.

Bobra za naše narodno šolstvo v zasedenem ozemlju.

V nedeljo dne 18. t. m. se je vršil v gledališki dvorani Narodnega doma v Trstu izredni občni zbor političnega društva „Edinosti", ki je bil sklican v namen, da razpravlja o velevažnem vprašanju, ki sedaj v največji meri zanima ves naš narod ne samo v zasedenem ozemlju, temveč tudi zunaj njega, o našem šolskem vprašanju.

Ob prav lepi udeležbi članstva, ki je prihitelo od vseh strani zasedenega ozemlja — častno je bila zastopana Goriška, ravnotako tudi naša kršna Istra, samoposebi umljivo najštevilnejše naša vrla tržaška okolica in mesto samo, a tudi Notranjska je, prvič, poslala svoje zastopnike — je otvoril občni zbor društveni predsednik

dr. Josip Wilfan,

ki je poudarjal v svojem nagovoru, da je društveni odbor smatral sklicanje izrednega občnega zbora za potrebno iz razlogov, ki so razvidni že iz dnevnega reda. Prva točka dnevnega reda — nadaljuje govornik — so naše šolske razmere. Ta dnevni red so imela zborovanja našega političnega društva že neštetokrat. Neštetokrat smo povzdigovali svoj glas proti krivicam, ki so se nam dogajale na najvažnejšem polju našega življenja, na šolskem polju. Mnogokrat smo odhajali iz te dvorane, smo nosili v sebi iskrico upanja, da se nam izpolnijo naše zahteve, da pride čas, da se bomo mogli posvetiti mirnemu delu brez boja za najelementarnejše naše pravice; toda prišli so časi, ko se moramo zopet bojevati za tiste drobtinice, ki smo si jih pridobili pod Avstrijo. Če hočemo predvsem označiti naš sedanji položaj, moramo reči, da se tistemu opustošenju, ki ga je prinesla vojna v najlepši del naše najožje domovine, na Goriško, ki je predvsem materijalno, pridružuje sedaj opustošenje, ki sicer ni vidno telesnim očem, ki pa sega toliko globlje v naše življenje, opustošenje, čigar posledice se kmalu pokažejo in bodo veliko bolj trajne in pogubnejše od onih, ki jih je provzročila vojna. Odbor političnega društva je storil vse, kar je bilo v njegovih močeh, da se odpomore temu neznosnemu stanju; ali sedaj je treba, da tudi članstvo povzdigne svoj odločni protest!

Predsednik se je nato spomnil s prisrčnimi besedami v Gorici umrlega društvenega odbornika dr. Ivana Novaka, nakar je društveni tajnik dr. Mikuletič podal obširno in temeljito poročilo, o katerem je z mnogobrojnimi statističnimi podatki osvetlil žalostne šolske razmere v Trstu in v Istri. Slično obširno poročilo o šolstvu na Goriškem je podal dr. Karol Podgornik, nakar so se k predmetu oglasili zastopniki pazinskega, buzetskega in poreškega okraja ter govornik iz Notranjske, ki so vsi v drastičnih besedah osvetlili žalostno stanje, v katerem se nahaja slovensko in hrvatsko šolstvo v posameznih okrajih, zasedenih po Italijanih *). Nato je občni zbor soglasno sprejel naslednjo resolucijo:

„Na izrednem občnem zboru političnega društva „Edinost" dne 18. januarja 1920 v Narodnem domu v Trstu zbrani Jugosloveni iz zasedenega ozemlja, podrejenega generalnemu civilnemu komisarijatu v Trstu, so sklenili enoglasno naslednjo resolucijo:

1. prosvedujemo z ogorčeno odločnostjo proti postopanju zasedbenih oblastev v stvari jugoslovenskega šolstva, zlasti proti temu, da so v mnogih krajih slovenske in hrvatske šole zaprte, v mnogih tudi naravnost samovoljno in protizakonito premenjene v italijanske; da se še vzdržuje neopravičena, nasilna prepoved zopetne otvoritve zasebnih šol in celo zabranjuje zasebni pouk in da se brez ozira na elementarne kulturne potrebe zavlačuje rešitev tudi najnujnejših šolskih zadev;

2. zahtevamo v polni zavesti svojih nezastarljivih pravic in v neupogljivem odporu proti krivici, ki se nam godi, da se neznosnemu protikulturnemu in protipravnemu stanju stori konec in da se nam povrnejo naše šole v oni meri, v kateri smo jih imeli pred zasedbo in v to svrho zahtevamo posebno, da se vzpostavi zakonita šolska uprava, da se spet skličejo in po potrebi dopolnijo šolski sveti in da se ukrene potrebno, da se jugoslovenski učitelji lahko povrnejo na svoja mesta iz internacije ali iz ubežništva s primernimi jamstvi za svojo svobodo in telesno varnost, brez prikrajšave svojih pravic; za Goriško posebej, da se kolikor prej popravijo, oziroma vzpostavijo poškodovana šolska poslopja;

3. naročamo odboru političnega društva „Edinosti", da naj z vso vnemo in odločnostjo zastopa te pritožbe in zahteve ter poskrbi, da izve za njo civilizirani svet, ter

pozivamo jugoslovensko prebivalstvo, naj ne klone duhom, temveč pogumno vztraja v boju za naše pravice do zmage, ki je pravični stvari prej ali slej gotova.

Na koncu je pozival predsednik vse udeležnike, da naj vsepovsod pridobivajo društvu nove člane in tako razširjajo organizacijo. Naše politično društvo je ustanovljeno za vse dežele, za katere se nahajajo osrednje oblasti v Trstu, prej torej za vse področje tržaškega generalnega civilnega komisarijata. Zato predsednik posebno prisrčno pozdravlja ponovno govornika z Notranjske. Kakršna naj že bo odločitev glede teh naših zemalj, vendar ne moremo čakati in odlašati. Tisti, ki smo pod eno pezo, moramo v skupni organizaciji iskati pomočka. Ko pride ločitev, naj le gredo tisti, ki bodo tako srečni, v svobodo. Zato tudi odtod pozivamo brate z Notranjske, da se nam pridružijo.

Sedanja naša organizacija je le začasna, tudi društveni odbor je le začasen, kajti šele potem, ko bo naša organizacija izvedena vsepovsod, od Triglava do Kvarnera, tedaj se izvoli novi definitivni odbor. Po zahvalnih besedah za mnogobrojni obisk občnega zbora, je predsednik zaključil obč zbor.

*) Vsa poročila, ki se strogo in edino tičejo šolskega vprašanja v okupiranem ozemlju, prinesemo polagoma v prihodnjih številkah, da izve na ta način celokupna slovenska javnost za vnebovpijoče krivice, ki se gode našim trpečim bratom in sestram onkraj premirne črte. „Edinost" z dne 20. t. m., ki je imela prinesti obširno poročilo o vsem zborovanju, je izšla tega dne skoro popolnoma pobeljena. Tudi gorenji nazovor predsednikov je laška cenzura črtala več kot na polovico. P. P.

Naša narodna šola.

Po proklamaciji Wilsonovih štirinajstih točk smo mislili, da bo izginil pojem narodne šole, kajti pričakovalo se je nepravičeno, da bo dobila vsaka država svoj etnografski teritorij in bo vsled tega odveč narodna šola v predvojnem pomenu besede, ki je pomenila ohranitev plemenske individualnosti proti tujemu raznarodujočemu pritisku. Danes je pozabljeno 14 Wilsonovih točk, vprašanje narodnih šol v nekoliko spremenjenem smislu pa je postalo še bolj akutno. Kajti danes vidimo, da ne bomo imeli boja proti enemu ali več plemenom v okviru ene države, ampak da nam stoji nasproti cela država, ki skuša zadati našemu plemenu smrten udarec. In v tem boju moramo predvsem računati na svojo lastno moč.

Moč naroda pa ni izražena v njegovi številni visokosti ampak v njegovi etični kakovosti in prepričanju. Odločujoč moment v boju je prepričanje naroda, da se bori za pravično stvar. Vzgojiti to prepričanje je naloga narodne šole, kajti značaj in prepričanje se začneta oblikovati v zgodnji mladosti.

Pri pouku se morajo imeti pred očmi naši zgubljeni kraji in po vzgledu Francozov ne sme nikdar pasti beseda, kakor bi bili ti kraji italijanski — ampak vedno povdarjati, **da so le začasno zasedeni od Italijanov.** Učenec mora poznati natanko zemljepis in zgodovino teh krajev. Število prebivalstva, njega kulturo in civilizacijo **ter podli način, kako so spravili Italijani te kraje začasno pod svojo oblast.** Temu primerno naj se uravnajo vse slike in tudi čtivo, vendar je paziti nato, da se zbudi v učencu prepričanje, **da je naša zahteva etike in humanitete ne pa kaka maščevalnost ali imperijalizem.**

Tu bo seveda ležala glavna naloga na učitelju, na njegovi inicijativi in svobodoljubiju, kajti ne sme pričakovati, da bo dobival zato direktive ali celo pohvalo od uradne strani — lahko se zgodi tudi nasprotno. Vendar imamo v tem oziru polno zaupanja do našega narodnega učiteljstva. P. P.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

\+ **Novomeško učiteljsko društvo** zboruje v četrtek dne 5. februarja t. l. ob pol 2. uri pop. v deški šoli v Novem mestu. Obravnavali bomo nekaj notranjih društvenih zadev in se pogovorili o novem šolskem zakonu. — Odbor.

\+ **Učit. društvo za mariborsko okolico** zboruje v četrtek 5. februarja ob 10. uri v restavraciji „Maribor" s temle sporedom: 1. Zapisnik; 2. Poročilo tajnika in blagajnika; 3. Nova društvena pravila; 4. Stanovska zadeva in dopisi; 5. Podedovanje in vzgoja. Predava tov. Spreitz. 6. Predlogi. — Eno uro pred zborovanjem odborova seja. — K polnoštevilni udeležbi vabi t. č. predsednik Ogorelec.

\+ **Slovenjebistriško učiteljsko društvo** je imelo dne 15. jan. 1920. svoje glavno zborovanje v Slov. Bistrici. Udeležba je bila povolina. — Po običajnem pozdravu, v katerem se je osobito naglašala potreba izpopolnitve naše okrajne organizacije — naj bi ne bilo niti enega učitelja(ice) v okraju, ki bi taval izven našega kroga — je še predsednik posebno povdarjal, da tudi sleherni član vestno in točno izpolnjuj dolžnosti

---

še več sličnih spominov, ki bodo seznanjali naše otroke z duševnimi voditelji našega naroda.

Kakor sem že prej omenil, je največ sestavkov v »Šolskem listu« duševno delo učiteljstva. Z veseljem je pozdravil misel, da učitelji sami sestavljajo in urejujejo »Šolski list«, vendar pa dobri stvari ne bo škodovalo, če se v bodoče oni domači pridelek, ki je že zastarel, ali preveč moralizuje in poučuje, odstrani in se izbere boljšega pri naših pesnikih in pisateljih.

Pot pa, ki jo je nastopil »Šolski list«, je prava in te poti se veselimo vsi.

† Sušnikovi Pavli.

Dolgočasno jesensko vreme nas je klicalo skupaj ono nedeljo. Pot nam je namakal in polzil prhajoči dežek, ki nam je isti dan ostal zvest spremljevalec. Ko smo pa stopali po klancu proti vrhu Pavlininega doma, objele so nas med seboj se prerivajoče in tepeče megle, katere so s svojim vlažnim zastorom zakrivale solnčnim svetlim žarkom pot, tako, da je zgledalo, kot bi bil pozen mrak, dasi je odzvonilo jedva poldne. Taki otožni dnevi pa sami od sebe vplivajo na človeka, da se mu zdi, kot bi ga tlačila mora. Delajo ga redkobesednega, žalostnega. Če pa je na potu, da spremlja k večnemu počitku tovarišico, katera je celo svoje mlado življenje posvetila zgolj izobrazbi in povzdigi toli ljubljene mladine lastnega naroda, kdo bi mu v zlo štel, če pozdravlja žalosten mrak, temne megle, ki mu na potu drugujejo; vsaj mu je tudi njegova duša zavita v brezsolnčen mrak, temne, žalostne megle.

V klancu pod vrhom na razpotju med Hrastnikom in Trbovljami stoji v samoti domovje Pavle. Ko sem ga ugledal, sem se nehote spomnil, kako prijetno mora biti tukaj bivanje v prijazni pomladi, katera odene ta prijazen kraj s pestrim, svitlim plaščem rož in rožic. Ali danes? Kje je pomlad, kje so rožice? Vstopil sem v sobo na desno. Tam je ležala v sredini lučk in lučic med rožmarinom in poznimi jesenskimi cvetkami — roža — katero je strla slana življenja. Ko sem pozneje ugledal mamico in sestrice ob odru ležeče Pavle, katere so v obupu in žalosti vile roke nad izgubo dobre hčerkice, idealne sestrice, umel sem njih togo, razumel njih bol.

Počasnih korakov se je vil sprevod proti župni cerkvi. Prišli so sosedje in sosedinje, prihiteli pa so tudi stanovski tovariši in tovarišice, da skažejo poslednjo čast nji, katera ni poznala druzega razvedrila, kot nesebično, požrtvovalno delovanje v dobrobit izročenc ji mladine. Dasi po letih še mlada, vendar jo je že klicala stanovska dolžnost v službovanje v Brežice, Zidanmost, Hrastnik in Laško. Slučajno sem se sešel z njenim bivšim nadučiteljem. „Ali Ti je znano, da je umrla Sušnikova Pavla?" — Takoj mi je bilo žal vprašanja, kajti videl sem, kako globok in presenečen vtisk je isto napravilo na osivelega moža. Kar ni mogel pojmiti resnice in venomer je kakor v sanjah sam za sebe ponavljal besede: „Joj, joj, Ti uboga, uboga Pavla, bila si moja najboljša učiteljica, kar sem jih imel." Videl sem mu v blago dušo in tiho sem se odstranil . . .

In sedaj? Gruda za grudo je padala na Tvojo krsto, dokler se ni ustvarila gomilica, pod katero Ti je počivati. Petje žalostink je onemelo, utihnilo. Sladko spavaj, Pavla! Drug za drugim ostavljamo Tvoj grobič, a bodi prepričana, da vsi z ono svitlo podobo v srcu, v kateri smo Te gledali vedno med nami, bodisi v razredu ali pa na društvenih zborovanjih.

Temna, tiha noč je že bila, ko sem se bližal zopet svojemu domu, a v mislih mi je bila neprestano ona, moli podobna pesem: „Pomlad že prišla bo . . ."